

VIRGINIA WOOLF

Mrs. Dalloway

Türkçesi
Handan Saraç

Remzi Kitabevi

MRS. DALLOWAY / Virginia Woolf
Özgün adı: *Mrs Dalloway*

© Türkçe çeviri: Remzi Kitabevi, 2016

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Türkçesi: Handan Saraç
Editör: Ayşe Başçı
Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1759-6

BİRİNCİ BASIM: Ocak 2017

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 12068 / Tel (212) 629 0615

Mrs. Dalloway çiçekleri kendisinin alacağını söyledi. Zira Lucy'nin işi başından aşkındı. Kapılar menteşelerinden çıkarılacaktı; Rumpelmayer'in(*) adamları geliyordu. Hem nasıl bir sabah bu böyle, diye düşündü Clarissa Dalloway, adeta bir kumsaldaki çocuklara gönderilmiş gibi taptaze.

O ne hevesti öyle! O ne dalıştı! Hep öyle hissetmişti Bourton'da, menteşelerin o şimdi de duyabildiği ufacak gıcırıtısıyla, terasın camlı kapılarını bir hamlede itip açık havaya daldığı zaman. O erken saatlerde nasıl da taze, nasıl da sakin, elbette şimdikinden daha durgun olurdu hava; bir dalganın usulca kırılışı, bir dalganın kumsalı öpüşü gibi; soğuk, keskin, ama yine de (o zamanlar on sekiz yaşındaki bir kız için) büyüleyici; orada açık pencerenin önünde, sanki müthiş bir şey olacakmış gibi hissederek dikilir, çiçeklere, etraflarını saran dumanların çözülp gittiği ağaçlara ve yükselip alçalan ekinkargalarına bakardı, ta ki Peter Walsh, "Sebzelerin arasında düşünceye mi daldın?" – böyle miydi? – "İnsanları karnabaharlara tercih ederim" – böyle miydi? – diyene kadar. Bunu galiba bir sabah kahvaltıda, Clarissa terasa çıktığı zaman söylemişti Peter Walsh. Bugünlerde Hindistan'dan dönecekti, Haziran'da ya da Temmuz'da, hangisiydi unutmamıştı, çünkü mektupları müthiş sıkıcıydı; sözleriydi

(*) Avusturyalı ünlü pastacı Anton Rumpelmayer. (ç.n.)

insanın anımsadığı; gözleri, çakısı, gülüşü, somurtkanlığı, bir de milyonlarca şey tamamen uçup gittiğinde – ne tuhaf! – lahanalar hakkında bu türden birkaç sözü.

6

Kaldırımın kenarında biraz dikilip Durnall'ın kamyone-tinin geçmesini bekledi. Hoş bir kadın, diye düşündü Scrope Purvis (Westminster'da yan komşularını tanıyan herkes kadar tanıyordu onu); bir nebze kuşa benziyor sanki, mavi-yeşil, çevik bir alakargaya, ellisini geçtiği halde hayat dolu, ama hastalığından bu yana hayli solmuş. İşte orada tünemiş, dimdik duruyor, kendisini hiç görmeden karşıdan karşıya geçmeyi bekliyor.

Çünkü Westminster'da yaşayınca – kaç yıl olmuştu, yirmi küsur mu? – Clarissa emindi ki trafiğin ortasında bile, ya da gece uyandığında, Big Ben çalmadan önce farklı bir sessizlik ya da saygınlık; tarifi imkânsız bir duraklayış; bir gerilim (ama bu onun gripten etkilenmiş dedikleri kalbi de olabilir) hissedirdi insan. İşte! Vuruyor! Önce o uyarı, müzikal bir ikaz, sonra da saat, asla geri alınamaz. Kurşundan halkalar havada eridi. Öyle aptalız ki, diye düşündü Victoria Sokağı'nı geçerken. Çünkü ancak Tanrı bilir onu neden bu denli sevdiğimizi, onu nasıl böyle gördüğümüzü, uydurarak, kendi etrafımızda kurarak, yıkarak, onu her dakika yeni baştan yaratarak; ama en rüküş kocakarılar, kapı eşiklerinde oturan en kederli sefiller (ki ölümüne içerler) de aynı şeyi yapıyordu; Clarissa emindi ki parlamentonun yasaları bile baş edemezdi bununla, tam da şu nedenle: Hayatı seviyordu onlar. İnsanların gözlerinde, o salına salına, gezine gezine, yorgun argın yürüyüşlerde, o bağırsı çağrış ve curcunada; at arabaları, otomobiller, otobüsler ve kamyonetlerde; sallana sallana, ayaklarını sürüye sürüye yürüyen sandviç adamlarda^(*) bandolarda,

(*) *Sandwich man*: İngiltere'de özellikle 19. yüzyılda gözde olan bir yöntemle önüne ve arkasına asılı iki reklam panosuyla sokaklarda dolaşan adamlara verilen ad. (ç.n.)

laternalarda; başının üstünden geçen bir uçağın zafer sevincinde ve o tekdüze, tuhaf, tiz uğultusundaydı onun sevdiği şey; hayat, Londra, Haziran'ın bu âni.

Çünkü Haziran'ın ortasıydı. Savaş bitmişti, ama dün gece sefarette içi içini yiyen Mrs. Foxcroft gibi biri için değil, çünkü o iyi delikanlı öldürülmüş ve o eski malikâne bir kuzene kalmıştı; ne de Lady Bexborough için, dediklerine göre o da elinde göz bebeği John'un öldürüldüğüne dair telgrafla bir kermes açmıştı; ama bitmişti işte, şükürler olsun, bitmişti. Haziran'dı. Kral ve Kraliçe Saray'daydı. Ve her yerde, vakit hâlâ çok erken olduğu halde bir canlılık, dörtnala koşan midillilerin kıpırtısı, kriket sopalarının pırtırtısı vardı; Lord Ascot, Lord Ranelagh ve tüm diğerleri; hepsi o gri-mavi sabah havasının yumuşak ağına sarınmıştı, gün ilerledikçe o ağ çözülecek ve ön ayakları yere değer değmez sıçrayan gürbüz midillileri; sağa sola koşuşturan delikanlıları; bütün gece dans ettikten sonra daha şimdiden o karışık tüylü gülünç köpeklerini güle oynaya gezmeye çıkaran şeffaf muslin elbiseli genç kızları çimlerin ve oyun alanlarının üstüne indirecekti; daha şimdiden, bu saatte, ihtiyatlı yaşlı dullar gizemli işlerini halletmek üzere arabalarına binmiş fırlayıp gidiyorlardı; dükkâncılar ise vitrinlerinde taklit ve hakiki elmaslarla, Amerikalıların aklını çececek on sekizinci yüzyıl montürlerine yerleştirilmiş o güzelim deniz yeşili eski broşlarıyla meşguldü (ama insan tasarruf etmeli, Elizabeth'e aceleyle bir şeyler almayı gerek yok); kendisi de saçma ve sadık bir tutkuyla seviyordu bunları, ecdadı bir zamanlar, George'lar döneminde saray mensubu olduğu için kendisi de bir parçasıydı bunların, kendisi de tam o gece vereceği partide parlayacak, ışıldayacaktı. Ama ne garipti, parka girerken, o sessizlik, o sis, o uğultu; ağır ağır yüzen mutlu ördekler, paytak paytak yürüyen keseli kuşlar; bir de kim geliyordu dersiniz? Sırtını hükümet binalarına vermiş, tam da kendisine yakışır biçimde, üstünde Kraliyet Arması olan bir

evrak çantasıyla, kim olabilirdi ki Hugh Whitbread'den başka; eski dostu Hugh – o takdire değer Hugh!

“Günün aydın olsun, Clarissa!” diye seslendi Hugh, hayli abartılı bir edayla, zira çocukluklarından beri tanıyorlardı birbirlerini. “Nereye böyle?”

“Londra’da yürümeye bayılıyorum,” dedi Mrs. Dalloway. “Gerçekten, kırlarda yürümekten daha iyi bence.”

Şehre henüz gelmişlerdi – ne yazık ki – doktorlara görünmek için. Başkaları filmleri görmek, operaya gitmek, kızlarını gezdirmek için gelirdi; Whitbread’ler ise “doktorlara görünmek için.” Clarissa, Evelyn Whitbread’i defalarca ziyaret etmişti bir bakımevinde. Evelyn hasta mıydı yine? Epey keyifsiz olduğunu söyledi Hugh, o erkeksi, son derece yakışıklı, mükemmel giyimli (her zaman adeta fazlasıyla iyi giyinirdi, ama muhtemelen mecburdu buna, Saray’da küçük bir görevi vardı ya) gövdesini bir tür gerip şişirerek ima ettiği üzere karısının bir iç rahatsızlığı vardı, ciddi bir şey değildi, açıkça söylemese de, eski bir dost olarak Clarissa Dalloway’in elbette anlayabileceği bir şeydi bu. Ah, evet, tabii anlamıştı; o ne müziç bir şeydi; o anda kendini hem bir kız kardeş gibi yakın, hem de başındaki şapka nedeniyle tuhaf bir biçimde tedirgin hissetmişti. Sabahın erken saatleri için uygun değildi şapkası, bu muydu sorun? Çünkü Hugh şapkasını hayli gösterişli bir edayla kaldırıp aceleyle yoluna devam ederken, on sekizinde bir genç kızmış gibi davranmıştı ona, hep böyle yapardı zaten, ve elbette bu akşam onun partisine gelecekti, Evelyn çok ısrar etmişti gitmesi için, sadece biraz geç kalabilirdi, Jim’in oğullarından birini Saray’daki partiye götürmek zorundaydı da – Hugh’nun yanında hep biraz yetersiz hissederdi kendini Clarissa; okullu bir kız gibi, ama bağlıydı da ona, kısmen onu öteden beri tanıyor olduğu için, ama onun kendince iyi biri olduğunu da düşünmüştü hep, gerçi Richard’ı neredeyse zıvanadan çıkarmıştı

Hugh; Peter Walsh'a gelince, Hugh'dan hoşlandığı için o gün bugündür asla affetmemişti Clarissa'yı.

Bourton'daki sahneleri peş peşe anımsayabiliyordu – Peter küplere binmişti; Hugh hiçbir bakımdan katiyen onun dengi değildi, ama Peter'ın iddia ettiği gibi katıksız bir ahmak da değildi; berberdeki bir peruk kafası değildi yalnızca. Yaşlı annesi avcılıktan vazgeçmesini ya da kendisini Bath kaplıcalarına götürmesini istediğinde, tek söz söylemeden yapardı bunu; gerçekten hiç bencil değildi, eh, Peter onun ne kalbi ne beyni olduğunu, bir İngiliz beyefendisinin görgü ve terbiyesinden başka hiçbir şeyi olmadığını söylerdi ya, bu yalnızca sevgili Peter'ının en kötü haliydi; tahammül edilmez olabilirdi, başa çıkılmaz da; ama böyle bir sabah vakti birlikte yürümek için harika biriydi.

(Haziran, ağaçların tüm yapraklarını çekip çıkarmıştı ortaya. Pimlicolu anneler bebeklerini emziriyordu. Filodan Deniz Kuvvetleri Komutanlığına mesajlar gidiyordu. Arlington Sokağı'yla Piccadilly, parkın havasını adeta kızıştırıyor ve yaprakları Clarissa'nın çok sevdiği o ilahi canlılık dalgaları üzerinde, sıcacık, ıslık ıslık kaldırıyordu. Dans etmeyi, ata binmeyi, hepsini taparcasına sevmişti.)

Belki yüzlerce yıldır ayrı kalmışlardı, Peter'la ikisi; Clarissa hiç mektup yazmamıştı, Peter'ınkiler de ser verip sır vermeyen kuru mektuplardı; ama bazen ansızın bir duyguya kapılırdı Clarissa, eğer şimdi yanımda olsaydı, ne söylerdi acaba? – bazı günler, bazı görüntüler, usulca geri getirirdi onu, eski acılıktan uzak; belki de insanları sevmiş olmasının ödülüydü bu; o görüntüler güzel bir sabah vakti St. James Parkı'nın ortasında gelirdi – gerçekten de gelirlerdi. Ama Peter – o gün, ağaçlar, çimenler ve o pembeli küçük kız ne kadar güzel olsa da – zerrece görmezdi hiçbirini. Eğer Clarissa söylerse, gözlüğünü takıp bakardı. Dünyanın durumuydu onu ilgilendiren; Wagner, Pope'un şiiri, insanların değişmez karakterleri ve Clarissa'nın

ruhundaki kusurlar. Nasıl da paylardı onu! Nasıl da tartışıldırı! Bir başbakanla evlenecek ve bir merdivenin tepesinde duracaktı o, mükemmel ev sahibesi diyordu ona (yatak odasında ağlamıştı bu yüzden), mükemmel bir ev sahibesinin tüm özelliklerini taşıdığını söylüyordu.

Böylece kendini St. James Parkı'nda hâlâ kendisiyle tartışırken, hâlâ onunla evlenmemekte haklı olduğunu kanıtlamaya çalışırken buluyordu – haklıydı da. Çünkü bir evlilikte, her gün aynı evde birlikte yaşayan insanlar arasında biraz serbestlik, biraz bağımsızlık olmalıydı; bunları da Richard'la kendisi birbirlerine tanımışlardı (Bu sabah neredeydi mesela? Bir komite toplantısında belki, hiç sormazdı ne diye.) Ama Peter ile her şey paylaşılmalıydı; her şeyin derinine inilmeliydi. Bu da katlanılmaz bir şeydi ve o küçük bahçedeki çeşmenin yanında patlak veren olayla ondan ayrılması şart olmuştu, yoksa mahvolacaklardı, ikisi de perişan olacaktı, emindi bundan; gerçi o kederi, o şiddetli acıyı, kalbine saplanmış bir ok gibi yıllarca taşımıştı içinde: sonra da bir konserde birinden, onun Hindistan'a giden bir gemide rastladığı bir kadınla evlendiğini duyduğu an yaşadığı dehşet! Bütün bunları asla unutmamalıydı. Soğuk, kalpsiz, iffet taslayan bir kadınsın demişti ona Peter. Onu nasıl sevdiğini Clarissa'nın asla anlayamadığını söylemişti. Ama o Hintli kadınlar muhtemelen anlamıştı – o budala, güzel, entipüften kuş beyinliler. Merhametini boşa harcamıştı Clarissa. Çünkü Peter gayet mutluydu, onu temin etmişti – tam anlamıyla mutluydu, gerçi sözünü ettikleri tek bir şeyi bile yapmamıştı; tüm hayatı bir fiyaskoydu. Clarissa'yı hâlâ öfkeliendiriyordu bu.

Parkın kapılarına ulaşmıştı. Bir an için durup Piccadilly'deki otobüslere baktı.

Artık dünyada hiç kimse hakkında şudur budur demeyecekti. Kendini çok genç hissediyordu; aynı zamanda da tarife sığmayacak kadar yaşlı. Bir bıçak gibi kesip geçiyordu her şeyin için-

den; aynı zamanda da dışarıdan seyrediyordu her şeyi. Taksileri izlerken, tek başına uzakta, çok uzakta, denizin açıklarındaymış duygusunu yaşıyordu sürekli; her zaman tek bir gün bile yaşamının çok ama çok tehlikeli olduğunu hissetmişti. Kendini zeki ya da çok sıradışı sandığından değil. Fräulein Daniels'ın onlara öğrettiği birkaç bilgi kırıntısıyla nasıl hayatın üstesinden geldiğini düşünemiyordu bile. Hiçbir şey bilmiyordu; ne bir yabancı dil ne de tarih; şu sıralar yatakta okuduğu "hatırat" dışında hemen hiç kitap okumuyordu; yine de tüm bunlar, şu geçen taksiler, kesinlikle çok ilginç geliyordu ona; ayrıca Peter için de, kendisi için de şuyum, buyum demeyecekti.

Yürümeye devam ederken, tek yeteneğim insanları neredeyse içgüdüsel olarak tanımak diye düşünüyordu. Biriyle aynı odaya koysanız sırtını hemen bir kedi gibi kamburlaştırırdı; yahut da usulca mırlardı. Devonshire House, Bath House^(*), o porselen papağanlı ev; bir zamanlar hepsinin ışıklarla donatıldığını görmüştü; Sylvia'yı, Fred'i, Sally Seton'ı da hatırlıyordu – bir yığın insan; bütün gece dans; ağır ağır geçip pazar yerine giden yük arabaları; parkın içinden arabayla eve dönüşler. Bir defasında Hyde Park'taki Serpentine Gölü'ne bir şilin attığını hatırlıyordu. Ama herkes hatırlardı; onun sevdiğiyse bu, burası, şimdi, önündeki; şu taksideki şişman kadındı. Öyleyse ne önemi var, diye sordu kendi kendine, Bond Sokağı'na doğru yürürken, kaçınılmaz olarak ölüp gitmesinin, bütün bunların onsuz devam etmesinin ne önemi vardı; buna içerliyor muydu ya da ölümün mutlak son olduğuna inanmak avutmuyor muydu onu? Ama bir şekilde Londra sokaklarında, hayatın gelgitleri içinde, orada, burada, yaşıyordu, Peter da yaşıyordu, birbirlerinin içinde yaşıyorlardı, emindi ki doğduğu yerdeki ağaçla-

(*) Devonshire Dükü ve Bath Kontu'nun Piccadily'deki resmi konutları.
(ç.n.)

rın, şuradaki çirkin, viran, derme çatma evin bir parçası olarak; hiç tanışmadığı insanların bir parçası olarak; en iyi tanıdığı insanların, hani görmüştü ya, ağaçlar sisi nasıl kaldırırlarsa, dalları üstünde onu öyle kaldırmalarıyla, aralarına bir sis gibi serilip yayılıyordu, ama ne kadar da uzaklara yayılıyordu, hayatı, kendisi. Peki ama Hatchards'ın vitrinine bakarken neyi hayal ediyordu? Neyi yeniden bulmaya uğraşıyordu? Önündeki kitabın açık sayfasında okuduğu gibi, sayfiedeki hangi solgun şafağın hayalini?

*Korkma artık güneşin kızgınlığından
Ne de öfkeli kışın gazabından.**

Dünyanın yaşadığı tecrübelerin bu son dönemi hepsinin, tüm erkeklerin ve kadınların içinde bir gözyaşı kuyusu açmıştı. Gözyaşları ve keder; cesaret ve tahammül; kusursuzca dik ve metin duruş. Örneğe, o en hayran olduğu kadının, Lady Bexborough'nun kermesi açışını düşünün.

Jorrocks' Jaunts and Jollities vardı; *Soapy Sponge* ve Mrs. Asquith'in *Memoirs's*ı ve *Big Game Shooting in Nigeria* vardı, hepsi açılmış duruyordu. Ne çok kitap vardı orada; ama hiçbiri de bakımevindeki Evelyn Whitbread'e götürmek için uygun görünmüyordu. Onu eğlendirecek bir şey bulamamıştı; içeri girdiğinde, ikisi oturup kadınların hastalıklarına dair her zamanki sonu gelmez sohbetlerine başlamadan önce, o tarife sığmayacak kadar kuruyup kalmış ufacık kadının yüzünde bir an için olsun sıcak bir ifade uyandıracak hiçbir şey bulamamıştı Clarissa. Ne çok isterdi bunu – kendisi içeri girince insanların memnun görünmesini. Düşündü, geri döndü ve Bond Sokağı'na doğru yü-

(*) Shakespeare'in *Cymbeline* oyunundan bir replik (4. Perde, 2. Sahne (ç.n.))

rüdü, keyfi kaçmıştı, çünkü bir şeyler yapmak için başka nedenler aramak aptalcaydı. Richard gibi kendileri için bir şeyler yapan insanlardan biri olmayı fazlasıyla tercih ederdi, oysa, diye düşündü karşıya geçmek için beklerken, kendisi bazen bir şeyleri sadece o şeyler için değil, insanlara şunu bunu düşündürmek için yapıyordu; düpedüz ahmaklıktı bu, biliyordu (şimdi de polis elini kaldırıyor), çünkü hiç kimse bir an için bile kanmıyordu buna. Ah, keşke hayatımı yeni baştan yaşayabilseydim! diye düşündü, adımını kaldırma atarken, hatta farklı bir görünüşüm olabilseydi!

Her şeyden önce Lady Bexborough gibi esmer olmak isterdi, kırışık deriye benzer cildi ve güzel gözleriyle. Lady Bexborough gibi ağır ve azametli; irice yapılı, bir erkek gibi siyasetle ilgili; bir kır evi olan; gayet vakur; gayet samimi biri olmak isterdi. Oysa kendisinin sırık gibi uzun daracık bir bedeni ve kuş gagasına benzeyen burnuyla ufacık gülünç bir yüzü vardı. İyi bir duruşu olduğu doğrudu; elleri ve ayakları da güzeldi; üstelik az harcadığı dikkate alınırca, iyi de giyiniyordu. Ama artık çoğu kez, taşıdığı bu beden (Hollandalı bir ressamın tablosuna bakmak için durdu), tüm yetenekleriyle bu beden, bir hiç gibi geliyordu ona – bir hiç. Alabildiğine tuhaf bir duyguydu bu, görünmez gibi hissediyordu kendini; görünmez; bilinmez; artık bir daha evlenmek, bir daha çocuk doğurmak olmayınca; diğerleriyle birlikte Bond Sokağı'ndan yukarı doğru bu şaşırtıcı ve oldukça vakur ilerleyiş vardı yalnızca, bu Mrs. Dalloway olmaktı; artık Clarissa bile olmamaktı; Mrs. Richard Dalloway olmaktı bu.

Bond Sokağı büyülüyordu onu, bu mevsimde sabahın erken saatlerinde Bond Sokağı; uçuşan bayrakları, dükkânlarıyla; ne fiyaka vardı ne şaşaa; babasının elli yıl boyunca takım elbiselerini aldığı dükkânda bir top tüvit kumaş; birkaç inci; bir kalıp uzun üstünde somon balıkları.

“Hepsi bu,” dedi balıkçı dükkânına bakarak. “Hepsi bu,” diye tekrarladı, Savaş’tan önce neredeyse kusursuz eldivenler satan bir dükkânın vitrini önünde bir an duralayarak. İhtiyar William Amcası da bir hanımefendinin, ayakkabılarından ve eldivenlerinden anlaşıldığını söylerdi hep. Savaşın ortasında bir sabah yatağında sırtını dönüvermiş, “Yetti bu kadar,” demişti. Eldivenler ve ayakkabılar; eldivenler bir tutkuydu onun için; oysa kendi öz kızı, Elizabeth, zerrece umursamazdı hiçbirini.

Zerrece, diye düşündü, Bond Sokağı’ndan yukarıya doğru yürürken; parti verdiği zaman seçebileceği çiçekleri bulunduran bir dükkâna gidiyordu. Aslında en çok köpeğini severdi Elizabeth. Bu sabah bütün ev zift kokuyordu. Yine de Miss Kilman’dan iyidir zavallı Grizzle; bir dua kitabıyla havasız bir yatak odasına hapsolmaktan iyidir huysuzluk, zift ve daha fazlası! Her şey daha iyidir, diyecekti neredeyse. Ama Richard’ın dediği gibi, belki bütün kızların yaşadığı türden bir dönemdi bu yalnızca. Âşık olmak gibi. Ama neden Miss Kilman’a? Kötü muameleye maruz kalmış biriydi kuşkusuz; bunu hesaba katmak gerekirdi, hem Richard onun gayet yetenekli olduğunu, zihninin gerçekten tarih bilinciyle çalıştığını söylüyordu. Her neyse, ayrılmaz bir ikiliydiler; kendi öz kızı Elizabeth de dinî ayinlere gidiyordu; giyim kuşamını, yemeğe gelen konuklara davranışlarını hiç mi hiç umursamıyordu, dinsel coşkunun insanları nasıl katılaştırdığını (güdülen bir dava da öyle yapardı), duygularını nasıl körelttiğini görmüştü Clarissa, çünkü Miss Kilman’ın Ruslar için yapmayacağı şey yoktu, Avusturyalılar için açlıktan ölebilirdi, ama özel hayatında düpedüz eziyet ederdi insana, sırtında o yeşil yağmurlukla, öylesine duyarsızdı ki. Yıllardır giyiyordu o yağmurluğu; terliyordu; odada olduğunda kendisinin üstünlüğünü, sizin bayağılığınızı hissettirmeden asla beş dakika geçirmezdi; o ne kadar yoksuldu, siz ne kadar zengin; o nasıl bir kenar mahallede yastıksız, yataksız,

halisiz ya da her neyse onsuz yaşıyordu; Savaş sırasında okuldan atılması nedeniyle tüm ruhu, içindeki bu yapış yapış yakınlıkla paslanmıştı – zavallı, acılaşmış, bahtsız yaratık! Çünkü insanın nefret ettiği o değil, kuşkusuz içinde Miss Kilman olmayan birçok şeyi de toplamış olan o Miss Kilman kavramıydı; geceleri insanın cebelleştiği o hayaletlerden birine dönüşmüştü; bacaklarını iki yana açıp tepemizde dikilen, kanımızın canımızın yarısını emen zorba ve despot hayaletlerden biri olmuştu; oysa hiç kuşku yok ki zar bir daha atılmış ve üste beyaz değil de siyah gelmiş olsaydı, Miss Kilman'ı çok sevebilirdi! Ama bu dünyada değil. Asla.

İçinde bu gaddar canavarın kıpırdanıp durması yine de asabını bozuyordu! O ruh denen yaprak yüklü ormanın derinliklerinde toynakların tüm ağırlığıyla yere çakıldığını hissedip ince dalların çatırdayışını iştirken asla tamamen rahat ya da tamamen güvende olamazdı, çünkü o canavar her an kıpırdayabilirdi, bu nefret, özellikle hastalandığından bu yana, ona omurgasında bir zedelenme, bir incinme hissi verecek güce sahipti; gerçekten fiziki acı veriyor ve güzelliğin, dostluğun, sağlıklı olmanın, sevilmenin, evini zevkle döşemenin tüm hazzını, sanki sahiden de kökleri didikleyip söken bir canavar varmış gibi sarsıp titretiyor, eğip büküyordu; sanki tüm o rahatlık zırhı, kendini beğenmişlikten başka bir şey değildi! Ah şu nefret!

Saçmalık, saçmalık bu! diye haykırdı içinden, çiçekçi Mulberry'nin yaylı kapılarını itip girerken.

İnce uzun, dimdik bedeniyle ilerledi ve elleri de çiçeklerle birlikte soğuk suda kalmış gibi hep kıpkırmızı olan düğme suratlı Miss Pym tarafından karşılandı hemen.

Oradaydı çiçekler: hezarenler, ıtırşahiler, demet demet ley-laklar; sonra karanfiller, yığın yığın karanfiller. Güller vardı; süsenler vardı. Ah, evet – o tatlı, topraksı bahçe kokusunu içine çekti, orada yardıma hazır bekleyen ve onu çok nazik bulan

Miss Pym ile konuşurken; yıllar önce de nazikti, çok nazik; ama bu yıl daha yaşlı görünüyordu, başını süsenlerle güller arasında sağa sola çevirirken, yarı kapalı gözlerle salkım salkım leylakları adeta onaylarken, caddenin gürültüsünden sonra, o enfes kokuyu, o muhteşem serinliği içine çekerken. Sonra da gözlerini açtığında, ne de taze görünmüştü güller, çamaşırhaneden tertemiz çıkıp yayvan hasır sepetlere serilmiş fırfırlı keten çarşaflar gibiydiler; başlarını dik tutan, o ciddi, koyu kırmızı karanfiller; çanaklarına yayılmış, mora çalan, kar beyazı, uçuk renkli bütün o ıtırşahiler – sanki akşam vaktiydi ve muslin elbiseli kızlar, maviden siyaha dönen gökyüzüyle, hezarenleri, karanfilleri, gelinçiçekleriyle sona eren o harikulâde yaz gününün ardından, ıtırşahi ve gül toplamak için dışarı çıkmıştı; akşam altıyla yedi arası, her çiçeğin – güllerin, karanfillerin, süsenlerin, leylakların – beyaz, mor, kırmızı, koyu turuncu renklerle parıldadığı; her çiçeğin sisli tarhlarda kendi başına usulca, safça yanar gibi görüldüğü vakitti; Clarissa, boz pervanelerin vişneli tartın üzerinde, gecese-falarının üzerinde fırl fırl dönüşünü nasıl da severdi!

Sonra Miss Pym ile birlikte kaptan kaba dolaşıp çiçek seçmeye başlarken, saçmalık, saçmalık, diye söylenip durdu kendi kendine, ama gitgide daha nazikçe, sanki bu güzellik, bu rayiha, bu renk, ayrıca Miss Pym'in onu sevmesi, ona güvenmesi, o nefretin, o canavarın, hepsinin hakkından gelecek bir dalga gibi üzerinden akıp gidiyordu; bu dalga onu yukarıya doğru kaldırdı, kaldırdı ve – ah! dışarıda, sokakta bir tabanca patladı!

“Ah şu otomobiller,” dedi Miss Pym, bakmak için pencereye giderken, elleri ıtırşahilerle dolu geri dönerken de özür dilercesine gülümsedi, sanki o otomobiller, o otomobillerin lastikleri, hepsi onun kabahatiydi.

Mrs. Dalloway'i yerinden sıçratan, Miss Pym'in de pencereye gidip özür dilemesine neden olan şiddetli patlama, tam da

Mulberry'nin vitrininin karşısındaki kaldırıma yanaşan bir otomobilden gelmişti. Yoldan geçenler elbette durup bakmışlar ve kumru grisi döşemeye yaslanmış fevkalade önemli bir yüzü görmeye ancak vakit bulabilmişlerdi, sonra bir erkek eli güneşliği çekmiş ve kumru grisi bir kare dışında görülecek hiçbir şey bırakmamıştı.

Yine de söylentiler bir çırpıda dolaşıma girmiş, Bond Sokağı'nın ortasından, bir yanda Oxford Caddesi'ne, diğer yanda Atkinson'ın parfümerisine kadar, görülmeden, duyulmadan, tepelerin üzerinde tüllenen bir bulut gibi hızla geçerek, hatta bir bulutun umulmadık vakarı ve sükûnetiyle, daha bir saniye önce alabildiğine allak bullak olmuş yüzlerin üzerine inmişti. Ama şimdi gizem, onlara kanadıyla dokunup geçmişti; otoritenin sesini duymuşlardı; inancın ruhu, sımsıkı bağlı gözleri ve bir karışık açık ağzıyla, sır olmaktan çıkmıştı artık. Ne var ki görülenin kimin yüzü olduğunu kimse bilmiyordu. Galler Prensi'nin mi, Kraliçe'nin mi, Başbakan'ın mı? Kimin yüzüydü o? Hiç kimse bilmiyordu.

Kolunun altında kurşun borular taşıyan Edgar J. Watkiss, işitilir bir sesle, şakacı bir edayla, "Başbakan'ın otosu," dedi.

Kendini yürüyüp geçemeyecek gibi hisseden Septimus Warren Smith, onu işitti.

Septimus Warren Smith, otuz yaşlarında, soluk benizli, gaga burunlu, sırtında pejmürde bir pardösü, ayağında kahverengi pabuçlar, ela gözlerinde ona büsbütün yabancı olanları bile kaygılandıran kaygı yüklü bir bakış. Dünya kamçısını kaldırdı; nereye indirecek?

Her şey durma noktasına gelmişti. Araba motorlarının hırıltılı işleyişi, bütün bir vücutta düzensizce gümbürdeyen bir nabız gibi geliyordu kulağa. Otomobil Mulberry'nin vitrininin önünde durmuştu, güneş olağanüstü kızgındı; otobüslerin üst katındaki yaşlı kadınlar siyah şemsiyelerini açtı; burada bir kır-

